

Melinda Šefčić i Miron Milić Inicijatorica akcija i sama je napravila jedan mural u Glini, kao i naš poznati ulični umjetnik Miron Milić

TEA JURISIC Utrželjivačna motivirajuća ilustracija danas krasi unutarnji zid dvorišta Kaznionice u Glini

ili sugeriram podtekst kao inače. Bilo je to iznimno zanimljivo iskustvo, neusporedivo s ičim što sam dosad radio, ponajprije zbog sigurnosnih mjera koje smo morali poštovati. Atmosfera je bila mirna, a zatvorenici uglavnom dosta zainteresirani za naš rad. Šetanja unutar kompleksa nije bilo, niti je ono inače moguće, bili smo pod stalnom pažnjom zatvorskih nadzornika. Kao umjetnik prirodno sam bio vrlo zainteresiran za psihološke profile zatvorenika i neke aspekte zatvoreničkog života, ali to je, naravno, nemoguće istražiti i znatiželju sam zadržao za sebe – otkrio nam je Miron, čije murale rado gledamo diljem cijele Hrvatske.

Svaki od projekata koje je Šefčić do sada provela ima i istraživačku dimenziju kojim se ispituju reakcije korisnika i zaposlenika ustanova, koje su iz godine u godinu sve bolje. Rezultati brojnih svjetskih istraživanja također idu

u prilog tome da umjetnost ima iznimno pozitivan utjecaj na promatrača, kao i terapijsku vrijednost. Tako, prema upitnicima koje su u sklopu "Uzorne kaznionice" ispunjavali zaposlenici i zatvorenice Kaznionice u Požegi doznajemo kako smatraju ne samo da umjetničko uređenje prostora doprinosi ljepšoj atmosferi nego i boljoj prilagodbi na zatvorske uvjete te smanjenju stresa.

Golem iskorak sustava

– Trebamo biti svjesni da ovakav projekt prije 20 godina ne bi bio moguć, ali sada nas podržavaju i iz uprava zatvora i iz samog Ministarstva. Naravno, ponekad nailazimo na otpor, jer u konzervativnom načinu razmišljanja prostori zatvora trebaju biti sterilni i sivi. No mi smo tu da pokažemo da ovo ima smisla i više nego što se može riječima opisati. Mi to zovemo i distraktivna terapija umjetnošću jer je to primjer jedne pozitivne distrakcije promatrača. Nitko od nas nije terapeut, ali trudimo se da radovima prednesemo pozitivnom osjećaju samih zatvorenika u zatvorskem prostoru. Ja osobno čvrsto vjerujem da tako možemo doprinijeti jednom osjećaju slobode, otvoriti zidove, otvoriti prozore u neko bolje sutra – zaključuje. ●

Četrdeset godina nakon Ladanove proze, Mišo Grundler približio je Ibsenov klasik izvorniku

Neprevedivi 'Peer Gynt' preveden na hrvatski u stihovima

Maja Car

"Peer, ti lažeš!" slavne su riječi Peerove majke kojima počinje dramski spjev "Peer Gynt" Henrika Ibsena. Praisveden je 1867. u Oslu, a većinu drame Ibsen je napisao tijekom boravka u Italiji, nedugo poslije odlaska iz Norveške. Glavni lik petočinke je antijunak Peer: lažljivac, avanturist, romantik. Lik dušeboko ukorijenjen u norveški identitet iako literarno europski univerzalan pa bismo i u našoj književnosti mogli naći mu pandan u liku Petrice Kerempuha.

Prevodenje kulture i duha nacije

Lik je to na hrvatskom jeziku do sada poznat nam radnjom i značajem, ali ne i ritmičnom ljepotom izvornika jer drama nije na hrvatski prevodena izvorno, u stihu. Gotovo 40 godina nakon prijevoda "Peera Gynta" u prozi iz pera Tomislava Ladana, dobili smo nov prijevod u stihu u izdanju TIM pressa i prijevodu skandinavista Miše Grundlera, a predstavljen je u rezidenciji veleposlanika Kraljevine Norveške Haakona Blankenborga koji je svesrdno podržao projekt jer, kazao je, s tim djelom je doslovno odrastao.

"Peer Gynt" Norvežanima je oprilike isto što i Hamlet Englezima ili Faust Nijemcima, a njegovo prevodenje nije samo prevodenje teksta već i duha, kulture i identiteta cijele nacije.

– Ovo je najzahtjevниje djelo za prijevod u mojoj karijeri. Rad na njemu počeo je krajem 2017. kad je HNK Zagreb postavljalo "Peer Gynta" i kada je norveški redatelj Erik Ulfsby shvatio da na hrvatskom jeziku zapravo ne postoji to djelo prevedeno u stihovima. Doduše, prepjev Jakše Sedmaka iz 1944. bio je u stihovima, no odstupao je od izvirne metrike i pisan je korijenskim pravopisom pa je njegova upotreba vrlo ograničena. Uglavnom, podigli su uzbušnu shvativši da bez prijevoda neće moći prirediti to djelo na pozornici i iz Veleposlanstva su me pozvali da pomognem. Naime, "Peer Gynt" mi je oduvijek san, ali mislio sam ga prevesti jednog dana u mirovini, dakle za

nekih 40 godina. Došao je puno ranije i bilo je naglo i hektično, ali prijevod za kazalište je prošao s dobrim recenzijama, publika predstavu gleda već tri godine, a na poticaj Veleposlanstva, sada imamo i knjigu – kaže prevoditelj Mišo Grundler te objašnjava: – Ritam norveškog jezika 19. st. je u nekim njegovim segmentima nemoguće prenijeti na drugi jezik. Mnogi su pokušavali, gotovo nitko nije uspio. Ne mislim ni da sam ja uspio u svemu, zapravo sam se trudio održati vjernost originalu dokle je išlo, ali negdje gdje se gubi značenje, tu sam morao iznevjeriti Ibsena i prenijeti puno značenje da se ono ne izgubi u konačnici. Neki su pokušavali Ibsena prepjevati kao Shakespeare ili Byrona pa su ga prilagodili tuđem načinu pisanja. Ja sam se ipak držao tih njegovih i nesavršenosti. Recimo, on se temeljio na narodnim pričama i pjesmama koje nisu bile visoka umjetnost pa sam se trudio i te neke krnje dijelove prenijeti tako kako ih je Ibsen zamislio. U biti, najteže je bilo uloviti taj ritam.

Od ranijih prijevoda spomenuti Ladanov iz 1981. zapravo je odustao od stihova i odbacio rimu, on se odlučio prevesti ga samo prozno. Prepričao je djelo i trudio se prenijeti što vjernije radnju i opise. Dobili smo time priču, ali tu zapravo nije sačuvano ništa od jezične ljepote "Peer Gynta" zbog koje je i toliko cijenjen u Norveškoj.

Predgovor Tonka Maroevića

– Jezični dio je zanemaren jer je Ladan smatrao da je to neprevedivo. I u neku ruku jest – kaže Grundler, a u prilog tome ide činjenica da je samo u Britaniji od 2000. objavljeno pet različitih prijevoda tog djela na engleski jezik. Još jedna posebnost ovog izdanja je i predgovor akademika Tonka Maroevića. U jednom od svojih posljednjih tekstova on piše: "Henrik Ibsen nesumnjivo je najutjecajniji europski dramatičar druge polovice XIX. stoljeća. Bez odgovarajućeg višeg obrazovanja, s velikom stvaralačkom plodnošću uspijevao je svladati sve prepreke i nametnuti se u univerzalnim razmjerima kao iznimna osobnost i epohalna pojava." ●

DIKA NORVEŠKE Veleposlanik Norveške u Hrvatskoj Haakon Blankenborg i prevoditelj Mišo Grundler predstavili su novi prijevod u izdanju TIM pressa

MATIJA HABLIK/PIXSELL